

O drugim šansama

Oblast obrazovanja odraslih bila je u Srbiji dugo zapostavljena. Iako se zakon, davno najavljen, još čeka, projekat “Druga šansa” izgleda otvara novu stranicu. Počinje od jeseni i njime se predviđa doškoloavanje 4000 starijih od 15 godina, kao i njihovo osposobljavanje za neki od 30 zanata koji izaberu. O oblasti obrazovanja odraslih, drugim šansama i mestu Srbije u Evropi i svetu, kada je ova sfera u pitanju, razgovarali smo sa Katarinom Popović, potpredsednicom Evropske asocijacije za obrazovanje odraslih.

Ovih dana, jedna od glavnih tema iz oblasti obrazovanja jeste najavljeno, pa povučeno povećanje školarina na fakultetima. Za razliku od studenata i roditelja koji su odahnuli, fakulteti tvrde da će ovo izazvati poteškoće u radu. Druga vest koja dolazi iz Ministarstva prosvete, o povećanju broja budžetskih mesta na fakultetima, nešto je na šta s odobravanjem gledaju i jedni i drugi. U ovom broju nastavljamo da pišemo o obrazovnim sistemima u regionu, pa prenosimo studiju čitanke iz kojih u BiH uče deca bošnjačke, srpske i hrvatske nacionalnosti.

Srbija nije crna rupa

“Problem je i dalje što ceo naš društveni, politički, ekonomski život diše u četvorogodišnjem ritmu, od izbora do izbora. A obrazovanje nije nešto što se isplaćuje i vraća preko noći. Ono je dugoročna investicija i upravo nas to sprečava da imamo bolje rezultate”

Kada se obrazovanje u Srbiji posmatra kroz brojke, situacija deluje veoma mračno. Četvrtina građana Srbije je završila samo osnovnu školu, 45,7 odsto sugrađana je funkcionalno nepismenih, a 16 odsto, odnosno više od milion ljudi nema ni osmogođišnje obrazovanje. Neko će kazati, obrazovanje samo deli sudbinu društva.

No, koliko god lutali ili se činilo da tapkamo u mestu, u nekim segmentima stanje se menja. I to nabolje.

Oblast obrazovanja odraslih je u Srbiji bila veoma zapostavljena. Iako se zakon, davno najavljen, još čeka, projekat “Druga šansa”, izgleda, otvara novu stranicu. Počinje od jeseni i njime se predviđa doškolovanje 4000 starijih od 15 godina, kao i njihovo osposobljavanje za neki od 30 zanata koji izaberu.

“Obrazovanje je kao imati najboljeg prijatelja. Pružate mnogo, malo se i žrtvujete, ali skoro uvek održava obećanja i praktično vas nikada neće izneveriti”, napisala je andragog Katarina Popović na nedavnoj konferenciji o obrazovanju odraslih održanoj u Berlinu. Katarina Popović je potpredsednica Evropske asocijacije za obrazovanje odraslih (prva je potpredsednica koja nije iz zemlje Evropske unije), docent na Filozofskom fakultetu u Beogradu, gostujući profesor na univerzitetima u Nemačkoj i Austriji. Konačno, predsednica

je ovdašnjeg Društva za obrazovanje odraslih.

VREME: Stalno putujete pa imate priliku da vidite kakva je situacija u obrazovanju odraslih u drugim zemljama. Da li mnogo kaskamo za ostatkom Evrope?

KATARINA POPOVIĆ: Činjenica je da situacija ni u Evropi nije mnogo bolja. Zemlje regiona su sve slične kada je reč o ovoj oblasti. A dobro je znati da se i u zemljama Evropske unije javlja problem nove industrijske nepismenosti. Nemačka barata brojem od 20 odsto, i to ne samo emigranata, već autohtonog stanovništva. Problem pismenosti se ponovo javio na svetskoj sceni, iako smo mislili da je on vezan za Afriku, Južnu Ameriku, neke zemlje Azije. Tu je reč o elementarnoj nepismenosti. Međutim, funkcionalna nepismenost je kočnica za razvoj i konkurentnost. Tako se Evropa ponovo suočila sa ovim krupnim problemom.

Funkcionalna nepismenost je, logično, u vezi sa rastućom nezaposlenošću.

Svakako. Ali imate i jedan fenomen koji se vidi i u Srbiji. To je da su nezaposleni ljudi oni sa srednjom stručnom spremom. Istovremeno se na tržištu rada takođe traže ljudi sa srednjom stručnom spremom ali sa drugim veštinama. I u drugim zemljama je slično, što je izazov za sistem obrazovanja. On stoji sada pred dilemom: “A kakva mi to znanja i veštine onda treba da ponudimo?” Nemačka to rešava tako

što “uvozi” lekare i medicinske sestre iz zemalja istočne i centralne Evrope, a izvozi manje kvalifikovan kadar u Švajcarsku. Mobilnost ide u svim pravcima.

I osim tog “uvoza i izvoza” radne snage, kako se razvijene zemlje nose sa pomenutim problemima?

Neko vreme je postojao otpor da industrijska, razvijena zemlja prizna da ima problem nepismenosti. Opravdanje je glasilo: “Pa da, to su emigranti”. Onda se, recimo u Engleskoj, shvatilo, da je reč uglavnom o Britancima, a mnogo manjoj meri o emigrantima. Sada postoje ozbiljni programi funkcionalne pismenosti i obrazovanja. Daje se mogućnost da se završi osnovna škola, ali i da se stekne određena kvalifikacija. To je ono što se popularno zove životne veštine, čega još nema u standardnim programima osnovnog obrazovanja, ali je neophodno. Počev od računara, upotrebe mašina, kao što su bankomati, do snalaženja u različitim situacijama.

Koliko su ti programi deo ozbiljne, dugoročne državne strategije a koliko rezultat projekata? Ponekad u Srbiji deluje da “bljesne” trenutni projekat i onda nastane zatišje.

Da, uglavnom države naprave ozbiljne programe i planove. Ali činjenica jeste da se dobar deo problema rešava kroz projekte. Takođe, postoji još nešto što smo mislili da je naša

OBRAZOVANJE NA MARGINI JER NE DONOSI DOBIT: Katarina Popović

Foto: A. Anđić

specifičnost, a nije. I tamo se mnogo polaže na nevladine organizacije. Svi koji učestvuju u socijalnom partnerstvu su angažovani i uzimaju svoj deo odgovornosti.

Znači, Srbija ipak nije "crna rupa"?

Nismo, niti imamo neki specijalni problem.

Što ne treba da zamagli činjenicu da to jeste ozbiljan problem. Opet, funkcionalna nepismenost se prožima sa mnogim aspektima. Ne možete imati stabilan sistem, institucije, demokratsku kulturu, ako imate funkcionalno nepismene ljude. I ako hoćete demokratski

razvoj, to ne možete sa politički polupismenim stanovništvom.

Čini se da je ovde obrazovanje podosta nisko na lestvici vrednosti. Kolika je to kočnica kako za celo društvo tako i za oblast kojom se vi bavite?

Kada govorimo o tome kako je u našoj zemlji, mnogo smo kritični. Volela bih da kažem da nije reč o tome da mi manje vrednujemo obrazovanje, da smo manje svesni koliko je ono važno i potrebno. Ljudi su isti svuda. Jednostavno, ono u našem društvu nije put da nešto visoko postignete. Toliko je bržih i lakših načina, sporednih puteva koji se nude. Istina, nisu svi legalni, a veliki broj, u najmanju ruku, nije pristojan.

Ali obrazovanje je u našem društvu vrlo spor i nesiguran put da nešto postignete. I naši ljudi, kao i svugde u svetu, procenjuju mogućnosti i ne opredeljuju se za obrazovanje koliko bismo mi voleli, ne zato što lošije procenjuju od drugih, već vide kako stvari stoje.

Mislite li da se nešto ipak kreće nabolje?

Svakako da se kreće.

Zlatna medalja

U aprilu je Katarina Popović primljena u Hol slavnih u Sjedinjenim Američkim Državama. Ne radi se ni o kakvom vrhunskom sportskom postignuću, već o vrhunskom postignuću u oblasti obrazovanja odraslih. A Amerikanci i za nauku imaju Hol slavnih. "Nama Evropljani ma je to malo čudno. Smatram da su oni time hteli da pošalju poruku ljudima koji se bave naukom, kao i mladima, da se može nešto značajno postići u toj oblasti, nešto što se visoko vrednuje." Tada je dobila i medalju. Ovu čast ima samo 220 stručnjaka iz celog sveta, s tim što je samo 20-30 članova iz Evrope. Iz ovog, istočnog dela, ima samo njih petoro.

"Ovo priznanje vidim kao priznanje oblasti obrazovanja odraslih. Zatim, kao priznanje Srbiji. Sem Rumunije tu nećete naći nijednu drugu zemlju. I treće, kao priznanje beogradskoj školi andragogije. Činjenica je da je tako malo Evropljana, a dvoje nas je iz Beograda (tu je i osnivač katedre za andragogiju Dušan Savićević), što je priznanje beogradskoj školi andragogije. Mi imamo katedru, studijsku grupu za andragogiju i često nas uzimaju kao vrlo pozitivan primer. Trudimo se da budemo uključeni u međunarodnu saradnju. Zato i imamo sve više zainteresovanih za studije andragogije jer znaju da će dobiti i znanja i konkretne i primenljive kompetencije.

Problem je u tome što devedesetih u celom društvu obrazovanje nije vredelo ništa. Ili je vredelo ako hoćete da napustite zemlju i ode- te u Kanadu i Novi Zeland. Država je brinu- la o obrazovanju, ali na način koji mu je više štetio, jer ono može da bude i *brain washing*. Od 2000. je deo društva shvatio da obrazova- nje nije oblast koju možete ali i ne morate da podržite, nego da je ona svuda. Svest o tome je počela 2000. da raste. Ali i dalje ostaje pro- blem što ceo naš društveni, politički, ekonom- ski život diše u četvorogodišnjem ritmu, od iz- bora do izbora. A obrazovanje nije nešto što se isplaćuje i vraća preko noći. Ono je dugoročna investicija i upravo nas to sprečava da imamo bolje rezultate. Država, odnosno politika, ne

Kada je reč o obrazovanju odraslih, čini se da tu sve uključene čeka veliki posao. Počev od toga što je u školama namenjenim za to sve bilo, na neki način, neodgovarajuće. Počev od nastavnog plana i programa, preko udžbenika, pristupa...

Moram da kažem da se nastavni kadar, i uopšte uključeni, jako trudio ranijih godina. Međutim, imali su vrlo nezgodnu društvenu funkciju. Školski sistem je njima slao, lifero- vao "drop out". Zatim, tu je bio ulaz za romsku populaciju kojoj tu nije bilo mesta, ali zbog so- cijalnih uslova nisu imali postignuća za redov- nu školu. Nastavni planovi i programi bili su praktično skraćeni programi za decu. Oni su u hodu popravljali stvari. Pa su bili izbačeni

Koja je uloga andragoških asistenata?

Ovaj projekat se oslanja na iskustva jednog prethodnog projekta – Funkcionalnog obra- zovanja odraslih Roma. Tada smo došli do zaključka da je izuzetno važno za one koji su se vratili u proces obrazovanja da imaju neku vrstu podrške. Osoba koja će im pomoći i u učenju, ali i u socijalnim problemima. To se pokazalo kao jedan od ključnih faktora uspe- ha. Odrasli su vrlo krhka grupa. Oni se vrate u proces obrazovanja, što je već samo po sebi ve- oma važno, i lako ih možete izgubiti. Projekat sve radi na tome da ih zadrži. Od prilagođenog materijala, fleksibilne organizacije, vremena, nastavnika koji su prošli treninge da rade po modernim metodama.

Kolike su i kakve barijere onih koji se u odras- lom dobu vraćaju ili čak prvi put sedaju u školske klupe?

Barijere su brojne jer govorimo o grupama koje ne samo da nemaju nivo obrazovanja, već su i socijalno deprimirane, ugrožene na razli- čite načine – visokim nivoom nezaposlenosti, lošim uslovima stanovanja, niskim kvalitetom života. Ključna je stvar da se oni vrate u pro- ces obrazovanja, ali i da ostanu u njemu. Mi- nistarstvo prosvete je maksimalno angažova- no i posvećeno, što je jedan od ključnih fak- tora uspeha.

Zašto Zakon o obrazovanju odraslih nije do- nesen ranije?

Mi smo mogli da donesemo Zakon i rani- je, ali on ne bi mnogo promenio. Samo bi se uklopio u postojeću situaciju i regulisao ne- što sitno, ali mi to nismo hteli. Mnoge države u regionu su to uradile. Makedonija, Hrvatska, Republika Srpska. Ali bismo time dezavuisali samu ideju zakonskog regulisanja obrazova- nja odraslih. Hteli smo da napravimo zakon kojim ćemo pomeriti stvari napred. Ako nema- te sazrelu praksu, ako on kompletno mora da povuče praksu unapred, to je previše za zakon. Slomiće se i zakon i praksa. Čekali smo da ipak situacija sazri, jer je teško da zakon bude mo- tor pokretač. Takođe, pošto je u prirodi obrazo- vanja odraslih da uključuje mnoge aktere, on nije bio u rukama samo Ministarstva prosvete, nego je naročito tu bilo uključeno i Ministar- stvo finansija. I trebalo je dobiti saglasnosti i pretresti mišljenja svih socijalnih aktera, kao i usaglasiti ih. Sada sve zavisi samo od političke volje. I ja verujem da ćemo jesen dočekati sa usvojenim zakonom. ◀

Jelena Jorgačević

Od Palestine do Skandinavije

"Jednom smo posetili Ramalu, glavni grad palestinskih teritorija u Izraelu. Tu je reč o pro- gramu funkcionalnog obrazovanja koji je na nešto nižem nivou nego u Evropi. Posetili smo čas matematike. Sedele su žene sa feredžama. Posle smo razgovarali i nama je izgledalo da se radi o onom najelementarnijem. Razmišljali smo: 'Šta može da im pomogne elementar- no računanje? Ne mogu one da nađu posao zahvaljujući tome.' Kada smo ih to pitali, na- stavnik je prevodio, jedna od njih nam je odgovorila: 'Moj muž je u zatvoru. Pre nego što sam bila na kursu, nisam znala da računam. Nisam bila u stanju da izađem iz kuće sama i kupim hleb sebi i deci.' Onda shvatimo koliko je obrazovanje, i ono najosnovnije, pred- slov za život."

"Razvijene zemlje poput Skandinavije, u okruženju i Slovenija, imaju oblik obrazovanja koji se zove studijski kružok. Dovoljno je da se skupi jedna grupa ljudi i da izrazi želju da prou- čava neki problem iz istorije, geografije, kulture, umetnosti. Država omogućuje sredstva za učenje, specijalno obučenog tutora, u Skandinaviji im plaća putovanja. Naravno, oni se or- ganizuju po određenim pravilima, to nije potpuna improvizacija. Ali su to kursevi za lični razvoj, zarad zadovoljstva u učenju."

prepoznaje obrazovanje kao bitno jer ono nije nešto što za tri ili četiri godine može da done- se dobit i zato je uvek na margini. Kao i Mini- starstvo prosvete.

Smatrate li da Ministarstvo prosvete dovolj- no i na pravi način radi na razvoju obrazova- nja u Srbiji, kako odraslih tako uopšte?

Nije stvar u tome da li će Ministarstvo samo po sebi da podrži obrazovanje odraslih, ono to radi koliko je u njegovim mogućnostima. Pro- blem je što nemaju mnogo mogućnosti. Ni fi- nansijske, a pretpostavljam ni u resursima. S druge strane, da bismo dali pravilnu ocenu, moramo da znamo da njihov položaj u celoj vladi i šire nije visok. Govorili smo o tome ka- kva je uloga obrazovanja u celom sistemu. Tek kada se u državi prepozna da je obrazovanje nešto što je ključno za pokretanje i ekonomi- je i regionalnog razvoja, tada će Ministarstvo prosvete imati više moći i mogućnosti i resur- sa. Do tada, njemu su ruke vezane.

Miša i Maša koji voze sanke i stavljeni moder- niji sadržaji, ali to i dalje nije bio adekvatan program.

Šta dobijamo sa projektom "Druga šansa"?

Ovaj program bi trebalo konačno da reši sve te slabosti. On je u završnoj fazi, gotovo spre- man. Tim koji na tome radi je izuzetno posve- ćen. Čitav projekat predstavlja dobar primer kako može da se radi kada se posao ne odra- đuje i kada se evropski novac koristi da se za- dovoljni suštinski problem.

Evropski projekti se dosta kritikuju i za to ima dobrih razloga. Međutim, ovaj projekat pokazuje da se evropski novac može dobro iskoristiti kada se partnerski radi, kada se po- lazi od potrebe zemlje. U upravljačkoj grupi sede predstavnici svih relevantnih ministar- stava, nevladinog sektora, službe za zapošlja- vanje. Uključeni su svi relevantni partneri. Jer je to projekat koji je od životne važnosti za sve nas.

Za sada bez povećanja

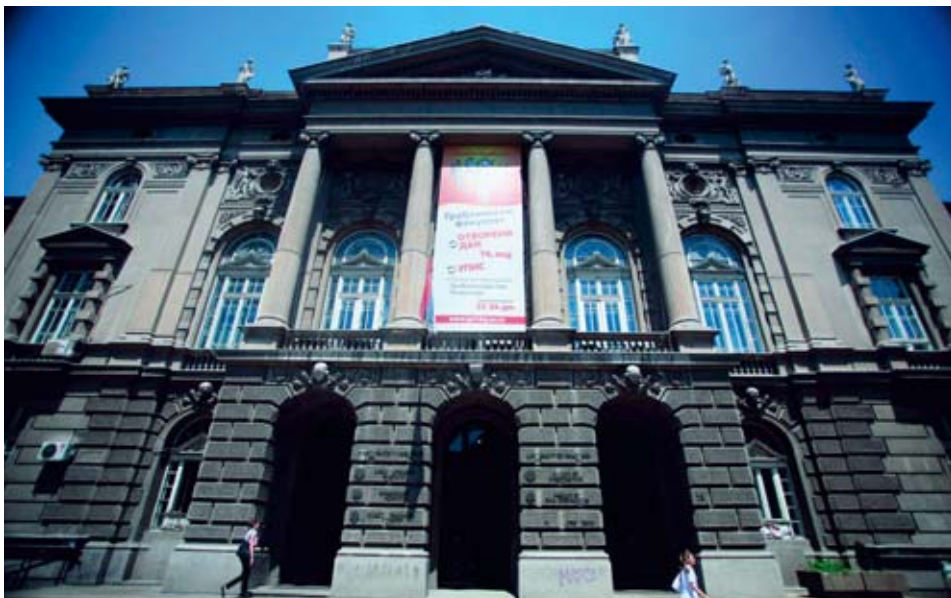
Nakon sastanka rektora svih državnih univerziteta sa ministrom prosvete, po svemu sudeći, najavljenih povećanja školarina neće biti. Dobra vest za studente i njihove roditelje istovremeno je loša vest za fakultete

NAKON NAJAVE FAKULTETA sa gotovo svih univerziteta u zemlji da će školarine za narednu školsku godinu biti povećane u odnosu na prethodnu, ministar prosvete i nauke Žarko Obradović najavio je da za ovakvu odluku fakulteti u Srbiji neće dobiti podršku Ministarstva. "Redovno servisiram isplatu zarada. Prema tome, nema razloga da se školarine ne fakultetima povećavaju", rekao je Obradović agenciji Beta i dodao da će Ministarstvo prosvete i nauke Srbije predložiti državnim univerzitetima i fakultetima da se u narednoj školskoj godini školarine ne povećavaju.

Na sastanku sa rektorima svih državnih univerziteta i predstavnika studenata postignuta je saglasnost da se školarine za samofinansirajuće studente ne povećavaju, a Obradović je, saopštavajući to, dodao da se mora voditi računa o standardu studenata i njihovih porodica.

Trećina fakulteta u Srbiji najavila je veće školarine za predstojeći upis bruća pravdajući ih stopom inflacije i rastom evra. Međutim, zahvaljujući usvajanju izmena i dopuna Zakona o visokom obrazovanju, Vlada Srbije biće ta koja će početkom maja odobriti eventualna poskupljenja školarina. "Vlada će studentima olakšati školovanje ukoliko ne usvoji predložena poskupljenja, koja iznose od 10 do 12 odsto. S druge strane, ako se cene podignu, mnogi neće upisati fakultet zbog teške ekonomske situacije svojih roditelja", bio je komentar koji je početkom meseca dao rektor Beogradskog univerziteta Branko Kovačević.

Na Univerzitetu u Beogradu cenu studija je nameravalo da poveća 12 fakulteta. Najskuplje školovanje je na arhitekturi i stomatologiji, gde godina studija košta 240.000 dinara. Obradović je najavio da će biti povećan broj bruća i studenata na master i doktorskim studijama, čije se školovanje finansira iz budžeta. Iz državne kase će biti finansirano oko 34.950 studenata osnovnih studija na fakultetima i visokim školama, kao i onih koji su na master i doktorskim studijama: "S obzirom

na mali broj visokoobrazovanih kadrova u našoj zemlji, moramo sa više mesta na budžetu omogućiti da više njih upiše fakultete", izjavio je Obradović.

Rektor Beogradskog univerziteta Branko Kovačević izjavio je Tanjugu da će budžetske kvote za upis u školskoj 2011/12. godini biti povećane za oko 13,5 procenata u odnosu na prošlogodišnje. "Kvote za upis bruća treba da budu na sednici Vlade Srbije 26. maja", rekao je Kovačević posle sastanka rektora državnih univerziteta sa ministrom Obradovićem. On je naveo da će odmah potom, do kraja maja, biti objavljen zajednički konkurs za upis. Univerzitet u Beogradu planira da upiše oko 15.000 bruća, od čega oko 9200 kao budžetske studente, rekao je Kovačević posle sastanka, kojem su prisustvovali i predstavnici studenata.

Iako su saglasni s tim da ne povećavaju školarine ako ih Vlada Srbije obaveže na to, sa pojedinih fakulteta su upozorili da će to uticati na kvalitet nastave. Na pojedinim fakultetima tvrde da su i sa dosadašnjim prilivom sredstava jedva sastavljali kraj s krajem. U konkretnom slučaju, na Hemijskom fakultetu u Beogradu, prema izjavama koje su zvaničnici ovog fakulteta davali za domaće medije, ukoliko im

nadležni ne odobre poskupljenje, neće moći da kupe hemikalije koje su neophodne za izvođenje vežbi, a čije su cene vezane za evro i stalno se povećavaju. Prema računici koju su napravili na Hemijskom fakultetu, jedan student hemije košta fakultet između četiri i pet hiljada evra, a predložena školarina je 90.000 dinara.

Istovremeno, vršilac dužnosti dekana Geografskog fakulteta Miroslav Milinčić najavio je mogućnost ukidanja ili skraćivanja praktične nastave na kojoj su studenti do sada proizvodili po mesec dana. Ovaj fakultet predložio je povećanje školarine samo za iznos inflacije u prošloj godini.

Da će se povinovati odluci Ministarstva potvrdili su i na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. Oni su predložili školarinu od 90.000 dinara, što je za deset odsto više nego prošle godine, a za jednog budžetskog studenta dobijaju 155.000 dinara iz državne kase. Prema rečima dekana Miodraga Popovića, država tek delimično pokriva materijalne troškove, a stručna putovanja fakulteti finansiraju sami, kako se snađu. Tako je ETF za putovanja u zemlji za mesec dana dobio 5500 dinara, a za inostranstvo 9900 dinara.

J. Gligorijević

Čitanke u BiH

Etničko ispred estetičkog

Naše obrazovanje je nacionalističko, a književnost je glavno oruđe takvog obrazovanja. Ona ima tu “prednost” da je kao umetnost slobodna od naučnog ispitivanja, i da se o njoj, kao, ništa konačno i jasno ne može tvrditi ni zaključiti. Istovremeno, njene teme (jezik, simboli, motivi, fabule) najčešće su vezane za istoriju nacije kojoj pripada

Piše: *Nenad Veličković*

ZAŠTO KNJIŽEVNOST IMA povlašten položaj među drugim umjetnostima, pa za razliku od muzike, slikarstva, arhitekture, plesa, filma i drame ostaje u dažkim rasporedima časova od prvog osnovne do zadnjeg srednje škole? Zato što je čvršće od drugih umjetnosti vezana za jezik, tradiciju, religiju – ukratko, za naciju. Drugim riječima: u nastavi književnosti etničko je ispred estetičkog.

Naše obrazovanje je nacionalističko, a književnost je glavno oruđe takvog obrazovanja. Ona ima tu “prednost” da je kao umjetnost slobodna od naučnog ispitivanja, i da se o njoj, kao, ništa konačno i jasno ne može tvrditi ni zaključiti. Istovremeno, njene teme (jezik, simboli, motivi, fabule...) najčešće su vezane za istoriju nacije kojoj pripada.

Trik je jednostavan: tamo gdje nedostaju istorijski fakti, ili gdje činjenice govore protiv interesa nacionalističke elite, “podmeće” se književnost, koja ne mora proći nikakvu “provjeru” vrijednosti ili istinitosti. Služeći se književnošću (nastavom književnosti), nacionalisti uspijevaju društvu nametnuti svoju (lažnu, pogrešnu i opasnu) sliku svijeta.

Bosna i Hercegovina, kao zemlja s tri ravnopravna nacionalizma, podijeljena je čitankama koje se razlikuju po pravopisnoj normi, pismu, izboru pisaca i interpretacijama djela.

U srpskom i hrvatskom obrazovnom nadležstvu čitanke su dobrim dijelom prepisane iz Srbije odnosno Hrvatske. Izbor uključuje pretežno srpske ili pretežno hrvatske pisce. U hrvatskim čitankama nema ćirilice, u srpskim je latinica najčešće rezervisana za nesrpske pisce. U bošnjačkim preovladava latinica, iako ustav propisuje ravnopravnost pisama. Izbor pisaca je uravnotežen, ali nerijetko se ekavica ijekavizira (Vojislav Ilić, Miroslav Antić).

Najmanje dvije hrvatske čitanke u popisu autora izbjegavaju kao zemlju/državu njihovog rođenja/porijekla navesti Bosnu i Hercegovinu.

(Mak Dizdar nije bosanskohercegovački ili bošnjački pjesnik, nego “rođen u Stocu”.)

U bošnjačkim čitankama češće a u hrvatskim rjeđe, povređuju se autorska prava – ne navode se imena prevodilaca. Samo izuzetno vodi se računa o rodnoj ravnopravnosti, inače se favorizuje muškost. U sve tri grupe uporno se izbjegava korištenja određenja jugoslavenski. U bošnjačkim se umjesto toga koristi termin južnoslavenski, što je eufemizam. U srpskim i bošnjačkim čitankama često se za primjere moderne daju romantičarske pjesme. Romantizam se ne posmatra kao stilski pravac nego kao izraz nacionalnog bića. Iz opusa pjesnika drugih stilskih perioda biraju se pjesme s patriotskim motivima.

Patriotizam je presuđujuće mjerilo vrijednosti u izboru pisaca i djela. U ime patriotizma toleriše se nestručnost. Na primjer: u srpskoj čitanci stoji da “Roman Miloša Crnjanskog *Seobe* govori o stalnim seobama kao sudbini srpskog naroda. Traganje za obećanom zemljom i nepoznatim daljinama je istorijska činjenica, ali i unutrašnji svijet pojedinca.” Što nije tačno! Roman govori u nastojanju srpske zajednice da očuva svoj nacionalni identitet pod tuđom administracijom. Uopštavajući, autori učenici ma sugerišu da su “seobe kao sudbina” posljedica miroljubivosti Srba i agresivnosti susjeda.

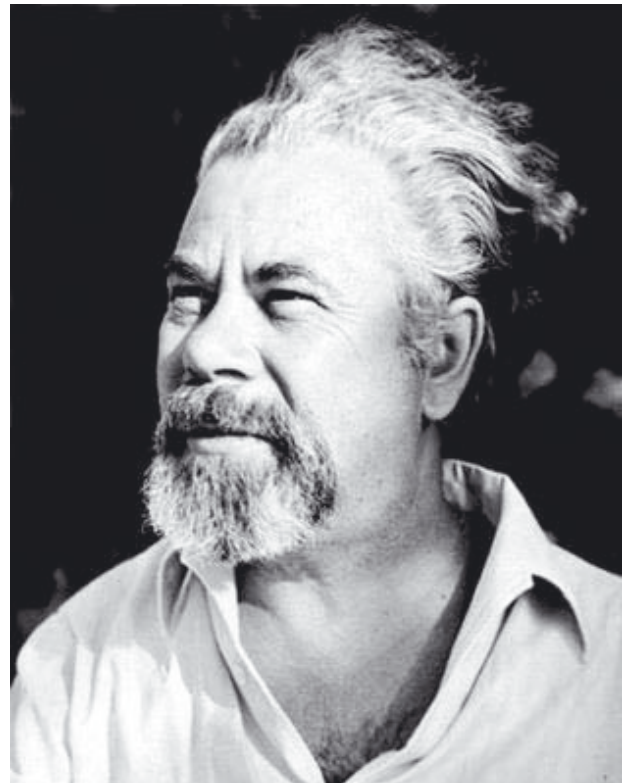
“Dva su fabularna toka u romanu: jedan prati Vuka Isakovića i njegov puk na evropskim bojištima, a drugi slika porodični život i događaje u kući Arandela Isakovića i njegove snahe Dafine.” Ni ovo nije tačno: drugi tok ne prati porodični život Vukovog brata i Vukove žene, nego njihov preljubnički odnos. Izbjegavanjem da ovako jasno odredi “drugi fabularni tok”, autor ustrajava na idealizaciji Srba. Dalje, u interpretaciji: “Zašto ukidaju srpski puk? Mogu li od ponositih srpskih oficira da načine poslušnike? Mogu li od srpskog ratničkog i hajdučkog naroda da načine krotke kmetove i seljake?” Svjedoci smo neprimjerenom angažmanu autora čitanke, i afirmaciji

stereotipa o Srbima kao ratnicima i hajducima. “Na osnovu ovih odlomaka procijenite kakva je kolektivna sudbina srpskog naroda. Kakvu je nepravdu doživio srpski narod u svojim lutanjima, stradanjima i seobama po tuđim zemljama i narodima.”

Kako na osnovu literarnih odlomaka procjenjivati istorijsku nepravdu učinjenu cijelom narodu? S druge strane, bošnjačka čitanka podrazumijeva drugačije predrasude: “Vuk Karadžić je uspio da cijelu srpsku kulturu utemelji u narodnom životu i njegovim kulturnim vrijednostima.” Što nije tačno! Srpska kultura nije utemeljena u narodnom životu, nego, između ostalog, i na vizantijskoj tradiciji. Ili: kako se, recimo, djela Miloša Crnjanskog “temelje na narodnim kulturnim vrijednostima”?

Autor bošnjačke čitanke demonstrira nekritički odnos prema građi. Dok u poeziji Vesne Parun “plijeni ljepota ispovjednog tona...” i dok je Davičova zbirka “veoma zanimljivo i vrijedno

poetsko ostvarenje”, u tri pjesme Maka Dizdara “može se vidjeti sva ljepota Dizdareve potpuno samosvojne, originalne upotrebe poetskog jezika, višeslojnost značenja njegovih metafora, složenost kreativnog dijaloga sa tradicijom i začuđujuća snaga poetske misli”.

Po čemu je Dizdar samosvojan? (Nastasijević je eksperimentisao s jezikom i tradicijom, Popa također. I drugi pjesnici imaju “višeslojne metafore” i “začuđujuću snagu poetskih misli”. Po tome što je “naš” među “njihovim”, najvjerojatnije. Iako ni to, čiji je Mak Dizdar, nije baš sasvim jasno: hrvatska čitanka naglašava da je “u koordinate novije hrvatske poezije 20. st. ušao ‘vlastitom voljom i javno očitovanom odlukom’ te je zastupljen u svim važnijim antologijama hrvatskog pjesništva...”, dok u drugoj, bošnjačkoj, (u kojoj se ne zove Mak Dizdar, nego Mehmedalija Mak Dizdar) on je “cijeli svoj pjesnički intelektualni vijek posvetio bosanskom identitetu”.

Nestručnost se često krije iza mistifikacija. U srpskoj čitanci stoji: “Ova pjesma predstavlja remek-delo muzikalnosti našeg stiha...” Ne objašnjava se zašto je ona remek-delo, niti šta je tačno “naš” stih. Umjesto dokaza nudi se impresija. I dalje: “Ona je baš u jezgru sluha, tamo gde se jezička materija u svom ritmu podudara sa skrivenim ritmom imaginacije.” Šta je jezgro sluha? Kako se jezička materija podudara sa skrivenim ritmom imaginacije, i šta je to, uopšte, skriveni ritam imaginacije?

Iako brojanje nije najbolji način razumijevanja stvari, pogotovo ne književnih, ipak je bolje od mistifikacije. Brojanjem imena u sadržaju hrvatske čitanke za četvrti razred gimnazije ustanovi se, na primjer, da od 58 izabranih predstavnika književnosti XX vijeka (svjetske i domaće), 57 je muškaraca i samo jedna žena (Vesna Parun). Patrijarhalno društvo favorizuje književnost u sistemu obrazovanja, jer kroz kanon afirmiše i čuva svoje vrijednosti i ciljeve.

Iz ovih nekoliko primjera (a autor ih je sakupio mnogo više, i nastavlja da ih skuplja) može se steći predstava o ulozi književnosti u bosanskohercegovačkom obrazovanju, i obrazovanja u kreiranju političkog ambijenta.

Pitanje koje se nameće na kraju jeste: koju čitanku koristiti u razredu u kojem je nacionalni sastav učenika mješovit?

Dva su izbora. Prvi: likvidirati razrede s mješovitim nacionalnim sastavom.

Etnički očistiti učionice, i skinuti s dnevnog reda jednaka prava za svu djecu, bez obzira na njihovo porijeklo, ili spol, ili vjeroispovijest. Drugi: etnički očistiti čitanke. Izbaciti iz nastave i književnosti patriotizam kao mjerilo vrijednosti i kao cilj obrazovanja. Između ova dva rješenja nema kompromisa, a izbor jednog, da parafraziram poentu filma *Neugodna istina*, nije političko nego moralno pitanje.

Tekst je prenet sa internet portala

www.6uka.com

Kadar za kadar

CENTAR ZA RAZVOJ karijere i savetovanje studenata Univerziteta u Beogradu (CZRK) i Američka privredna komora u Srbiji (AmCham) pokrenuli su, za studente i diplomce, program unapređenja veština pod nazivom “Kadar da budem kadar”, čiji je cilj da pomogne akademcima u pripremi za savremeno tržište rada i traženje posla.

“Kadar da budem kadar” predstavlja seriju treninga koje, kao gostujući predavači Centra za razvoj karijere, vode stručnjaci iz oblasti razvoja ljudskih resursa – HR menadžeri kompanija članica Američke privredne komore. Cilj programa je da obezbedi podršku studentima i diplomcima u razvoju znanja i veština, koje bi im bile veoma značajne pri budućem zapošljavanju i snalaženju u radnoj sredini.

Osnovna ideja Centra je da studente i diplomce poveže sa poslovnom zajednicom i da im pomogne da nauče kako mogu na najlakši način da postanu konkurentniji na tržištu rada. Pored toga, program studentima omogućava i da dobiju uvid u spektar raspoloživih karijernih opcija i usmerava ih na osnovne korake koje je neophodno preduzeti radi što uspešnijeg ostvarivanja karijernih ciljeva. Ove godine, studenti su imali prilike da slušaju predavanja o upravljanju stresom, liderstvu, timskom radu, poslovnom pregovaranju, umrežavanju i upravljanju vremenom od stručnjaka iz kompanija-članica Američke privredne komore – Holcim, Ernst&Young, PricewaterhouseCoopers, USAID projekat za razvoj konkurentnosti i ConsulTeam.

PISA: Probno testiranje

U ŠKOLAMA u Srbiji počeo je novi ciklus međunarodnog PISA istraživanja u oblasti obrazovanja i đaci će do kraja maja rešavati probne testove, dok će glavno testiranje biti sprovedeno naredne godine. Na probnim testovima, oko hiljadu srednjoškolaca u 50 škola rešava samo zadatke iz matematike, a prvi put ove godine uvode se i elektronski testovi, saopšteno je iz Ministarstva prosvete i nauke.

Testiranje se obavlja u okviru najvećeg međunarodnog istraživanja u oblasti obrazovanja

koje se održava svake tri godine, a čiji rezultati bi trebalo da doprinesu unapređenju sistema obrazovanja. PISA je međunarodni projekat koji u našoj zemlji od 2001. godine obezbeđuje Ministarstvo prosvete i nauke, a realizuje Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

U saopštenju se navodi da ovogodišnji probni testovi ne služe za procenu postignuća učenika, već za ocenu kvaliteta i težine zadataka, kako bi se za testove 2012. godine izabrali najbolji zadaci. Tokom rešavanja zadataka,

od učenika se očekuje da koristi matematička znanja, stečena u školi, da bi rešavao realne životne probleme, ali bi trebalo da se oslanja i na znanja stečena u drugim oblastima, kao i na svakodnevna iskustva.

U aktuelnom istraživanju učestvuju učenici prvog razreda srednje škole (rođeni 1995. godine), a u testiranju koje će biti realizovano u aprilu i maju sledeće godine učestvovali će učenici iz 190 škola, rođeni 1996. godine, navedeno je u saopštenju.

Elektronski vodič za fakultete

KOMISIJA ZA AKREDITACIJU i proveru kvaliteta obrazovanja objavila je elektronsku publikaciju “Vodič kroz akreditovane studijske programe na visokoškolskim ustanovama u Srbiji” kao pomoć budućim brucosima u izboru fakulteta. Elektronska publikacija sadrži informacije o visokoškolskim ustanovama i studijskim programima koje je komisija akreditovala do decembra prošle godine i može se naći na sajtu komisije. Štivo je namenjeno budućim studentima, koji u školskoj 2011/12. godini treba da se opredele za fakultet ili visoku strukovnu školu. Komisija funkcioniše u okviru Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje, čije članove bira Skupština Srbije.

Iz komisije se studentima, kao i ranijih godina, preporučuje upis na akreditovane studijske programe, a na sajtu se mogu naći i detalji o ustanovama i studijskim programima koji se nalaze u postupku akreditacije. Kako je ranije predloženo, prijavljivanje kandidata za upis trebalo bi da traje od 22. do 24. juna, a od 27. juna i prijemni ispiti. Vlada Srbije trebalo bi 26. maja da usvoji ovogodišnje upisne kvote, a odmah potom će biti objavljen objedinjeni konkurs za upis brucosa na svim državnim univerzitetima, kojih ima osam, sa više od stotinu fakulteta.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec